

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa 2019:1 toimintaohjelmaksi Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisestä määritellään tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen (FGM) perinteeksi, jossa tytön tai naisen sukuelimiä vahingoitetaan ilman lääketieteellistä syytä. Julkaisussa arvioidaan, että Suomessa on 10 000 silpomisen läpikäynyttä tyttöä ja naista ja että silpomisen riski on noin 650 – 3 080 tytöllä. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta velvoittaa Suomen laatimaan ohjeet ja toimivan järjestelmän silpomisen estämiseksi.

Tyttöjen ja naisten silpomistavasta riippuen silpominen loukkaa heidän perus- ja ihmisoikeuksiaan eri asteisesti. Sen vuoksi huoltaja ei voi antaa pätevää suostumusta tyttären silpomiseen eikä naisten suostumus omaan silpomiseen voi perustua todelliseen, lääketieteelliseen tietoon toimenpiteestä ja sen aiheuttamista seurauksista terveydelle.

Suomessa ei ole erillistä lakia, jolla silpominen olisi kriminalisoitu. Silpomista voidaan pitää ruumiillisena väkivaltana, josta kivun ja säryn lisäksi voi aiheutua vakavia terveydellisiä ongelmia. Teossa voidaan käyttää teräasetta tai sellaiseen rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä. Tällä hetkellä silpominen täyttää rikoslain 21 luvussa säädetyn pahoinpitelyn tai törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön teon toteuttamistavasta riippuen.

Erot tavanomaisiin pahoinpitelyrikoksiin

Tavanomaisiin pahoinpitelyrikoksiin ei sisälly etukäteissuunnittelua. Tyttöjen silpomisen toteuttaminen sen sijaan vaatii suunnittelua ja erityisiä järjestelyjä. Tyttöjen perheet saattavat matkustaa entisiin kotimaihin, joten toimenpiteet toteutetaan muualla kuin Suomessa. Vain toimenpiteen seuraukset tulevat näkyviin Suomen viranomaisista etenkin terveydenhoidon henkilökunnalle.

Jos silpomiset toteutetaan Suomessa, niitä ei tehdä terveydenhuollon ammattihenkilökunnan toimesta. Epäpätevien henkilöiden epäasiallisissa olosuhteissa toteuttamat toimenpiteet lisäävät silpomiseen liittyviä terveydellisiä riskejä. Riskit erilaisille komplikaatioille toimenpiteen seurauksena ovat tällöin suuret eikä varmuutta päästä nopeasti hoidattamaan terveysongelmia ole olemassa.

Suostumuksen silpomiseen antaa alaikäisen tytön huoltaja. Alaikäinen ei voi sitä lainsäädäntömme mukaan itse tehdä. Täysi-ikäisenkin naisen suostumuksen antamisen syynä voi olla uskomus siitä, että toimenpiteen suorittaminen mahdollistaa avioliiton ja takaa

hänelle hyvän tulevaisuuden. Pelkkä traditio saattaa velvoittaa suostumuksen antamiseen. Edellä kerrottu tarkoittaa nykyisen lainsäädäntömme mukaan sitä, että joku toisen puolesta tai henkilö itse suostuu siihen, että hänet pahoinpidellään perusmuotoisen pahoinpitelyn tai törkeään pahoinpitelyn tunnusmerkistön mukaisesti.

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltävä säädös

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltävän erillisen säädöksen säätäminen ja teon rangaistavuuden määrittäminen on perusteltua, jotta teon perus- ja ihmisoikeuksien loukkauksen vakavuus korostuu, teon erityispiirteet voidaan ottaa huomioon ja jotta teko voidaan kieltää säädetyn rangaistusseuraamuksen uhalla. Vertailun vuoksi todetaan, että Ruotsissa erillinen laki tyttöjen silpomisen kieltämisestä on ollut voimassa jo vuodesta 1982 lähtien.

Lain soveltajan näkökulmasta esitetään toivomuksena, että säädettävä uusi rangaistussäännös sisällytettäisiin rikoslakiin erilliseksi pykäläksi.

On selvää, että etenkin tyttöjen sukuelinten ulkomailla tapahtuvan silpomisen näyttökysymysten selvittely on haastavaa. Niiden selvittäminen tuskin on mahdollista ilman oikeusavun ja pakkokeinojen käyttämistä. Teosta säädetyn ankarimman rangaistuksen tulee sen vuoksi olla vähintään vuosi vankeutta, jotta pakkokeinolain säännökset olisivat esitutkinnassa käytettävissä.

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltävistä säännöksistä aiheutuva muutostarve rikoslakiin

Rikoslain 1 luvun 6 §:n mukaan Suomen lakia sovelletaan myös Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen. Suomen kansalaiseen voidaan rinnastaa henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa. Rikoslain 1 luvun 11 §:ssä säädetystä kaksoisrangaistavuusvaatimuksesta saattaa kysymyksessä olevissa tapauksissa aiheutua ongelmia. Tietyistä rikoksista voidaan tuomita Suomessa rangaistus vain, jos rikos on rangaistava myös tekopaikan lain mukaan ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Ruotsin lainsäädännössä tähän seikkaan on kiinnitetty huomiota ja tyttöjen silpomisen kieltävään lakiin onkin tehty muutos vuonna 1999, jossa kaksoisrangaistavuuden vaatimus on kyseisen lain osalta poistettu. Laki koskee nyt myös ulkomailla teetettyjä silpomisia. Vastaavanlaisen muutoksen tekemistä Suomen rikoslakiin on harkittava, jotta mahdollisesti säädettävän lain tarkoitus toteutuisi.

Tyttöjen silpomisen suunnittelusta tietoinen henkilö, joka tietää törkeään pahoinpitelyn tai törkeään terveyden vaarantamisen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä on estettävissä, anna siitä tietoa viranomaisille, voi syyllistyä rikoslain 15 luvun 10 §:n mukaiseen törkeään rikoksen ilmoittamatta jättämiseen, josta säädettä rangaistus on sakkoa

tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Ilmoitusvelvollisuus ei koske rikosta valmistelevien läheisiä, mutta se koskee ulkopuolisia henkilöitä, jotka ovat saaneet tiedon suunnitteilla olevasta tytön silpomisesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisin ja seurakunnan henkilökuntaa. Lainkohtaa tulisi täydentää siten, että siinä nimenomaisesti mainittaisiin myös tyttöjen silpomisesta tietoinen henkilö.

Suostumuksen alaikäisen tytön silpomiseen antaneen huoltajan tai muun henkilön rikosvastuusta olisi syytä säätää nimenomaisesti, jotta rikoksen edistäjän tai avunantajan vastuu päätekijän teosta (silpojan vastuusta) ei jää epäselväksi. Tytön silpomistoimenpiteen edistäjän teon rangaistavuus riippuu hänen omasta subjektiivisesta syyllisyydestään ja myöhemmin päätekijän subjektiivisesta syyllisyydestä. Jos kumpikin toimii tahallisesti, edellinen vastaa avunannosta tai yllytyksestä rikoslain 5 luvun 5 tai 6 §:n mukaisesti ja jälkimmäinen täytetystä teosta. Jos vain silpomisen edistäjä toimii tahallisesti tai vain hänen toiminnastaan on saatavissa näyttöä oikeudenkäynnissä, edistäjän osalta tulee harkittavaksi välillisen tekemisen merkitys rikosvastuun kannalta.